

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Indien 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Indien är en parlamentarisk demokrati med ett självständigt domstolsväsende och ett väl utvecklat rättssystem baserat på en skriven grundlag. Landet har också en omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna. Indien brukar kallas för världens största demokrati och det pågår en ständig och mycket livlig politisk debatt på såväl nationell, som delstatsnivå. Pressen verkar fritt och utgör en viktig del av den politiska diskussionen och granskningen av makthavarna. Den samlade bilden är att det indiska samhället präglas av stor tolerans och öppenhet mellan olika grupper.

De senaste årens goda ekonomiska tillväxt har lett till att levnadsvillkoren har förbättrats för många människor, särskilt i städerna, och fattigdomen har minskat. Fortfarande lever dock mellan 260 och 390 miljoner människor i fattigdom, siffrorna skiljer sig åt beroende på vilken definition som används. En stor del av befolkningen har därmed svårt att åtnjuta grundläggande rättigheter såsom tillgång till mat, bostad, rent vatten, sjukvård och utbildning. Det råder stora variationer mellan olika delstater och regioner. Kvinnor, barn, lågkastiga, stamgrupper och personer med funktionshinder är särskilt utsatta. Våld mot kvinnor och barn, människohandel, tvångs- och barnarbete utgör allvarliga problem som regeringen försöker bekämpa genom bland annat lagstiftning och program riktade till utsatta.

Det finns brister i rättssäkerheten. Ett allvarligt problem är att domstolarna är extremt överbelastade och underbemannade vilket innebär att många får sitta i häkten och fängelser i månader, ibland flera år, i väntan på att få sitt mål prövat. Särskilda domstolar, "fast-track courts", har inrättats för att skynda på processen.

Dödsfall i häkten och fängelser utgör ett fortsatt stort problem och myndigheterna vidtar åtgärder för att få ner dödstalen. Indien tillämpar dödsstraff, men offentlig statistik om antalet utdömda och verkställda straff saknas. Debatten om dödsstraffet är livlig i media och opinionen är delad..

I samband med terrorismbekämpning och upprätthållande av den inre säkerheten i landet rapporteras om många kränkningar av de mänskliga rättigheterna från militärens sida, framförallt i Jammu och Kashmir och i de nordöstra staterna. Även militanta grupper gör sig skyldiga till betydande övergrepp.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Indien har ratificerat de flesta av FN:s centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) samt tilläggsprotokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet. Indien har ratificerat konventionen men varken undertecknat eller ratificerat tilläggsprotokollen. Ingen rapportering har gjorts sedan 1995 (tidpunkt för inlämning 2001).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR). Indien har ratificerat konventionen. Rapportering gjordes 2006 vilket då inte hade gjorts sedan 1989 (rapportering skulle ha skett 1991, 1996 och 2001).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD). Indien har ratificerat konventionen. Rapportering skedde under 2006 vilket då inte hade gjorts sedan 1994 (rapportering skulle ha skett 1998, 2000 och 2004).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) samt tilläggsprotokollet om enskild klagorätt. Indien har ratificerat konventionen men varken undertecknat eller ratificerat tilläggsprotokollet. Ingen rapportering har gjorts sedan 1999 (rapportering skulle ha skett 1998 och 2002).
- Konventionen mot tortyr (CAT) samt tilläggsprotokollet om förebyggande av tortyr. Indien har undertecknat men inte ratificerat konventionen. Protokollet har varken undertecknats eller ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter (CRC) samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn, *barnprostitution och barnpornografi*. Indien har ratificerat konventionen. Protokollet

om barn i väpnade konflikter och protokollet angående handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades under 2005. Indien rapporterade till kommittén år 2001.

Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1967. Indien har varken undertecknat eller ratificerat konventionen eller protokollet.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*ICC*). Indien har varken undertecknat eller ratificerat konventionen.

I december 2007 besökte FN:s specialrapportör för rätten till hälsa Indien. Bland tidigare besök av specialrapportörer kan nämnas specialrapportören för rätten till mat (2005) och specialrapportören om våld mot kvinnor (2000).

- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder
- Indien ratificerade konventionen under 2007.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden
- Indien undertecknade konventionen 2007 men har inte ratificerat den.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Konflikter och oroligheter med allvarliga konsekvenser för civilbefolkningen förekommer främst i Jammu och Kashmir, de nordöstra delarna av Indien samt i områden i östra Indien där den maoistiska så kallade Naxalitrörelsen har vuxit sig stark. Civilbefolkningen i dessa områden utsätts för våld från militanta grupper. Uppgifter om övergrepp från militärens och polisens sida förekommer ofta. Militären, framförallt i Jammu och Kashmir, anklagas ofta för att ligga bakom tortyr, försvinnanden, godtyckliga frihetsberövanden samt utomrättsliga avrättningar i form av iscensatta konfrontationer, där säkerhetsstyrkor anger att de blivit beskjutna och följaktligen dödat i självförsvar.

Organisationer för mänskliga rättigheter (MR) hävdar att polisen många gånger försöker dölja dödsfall efter tortyr genom att påstå att dödsfallen skett i väpnade sammandrabbningar mellan regeringsföreträdare och militanta motståndsrörelser. Enligt dessa MR-organisationer hålls flera hundra personer internerade av militära och paramilitära styrkor i Jammu och Kashmir samt i de nordöstra staterna. Särskilt fokus har lagts på den så kallade Armed Forces Special Powers Act (AFSPA). Denna lag ger militära styrkor i Jammu och Kashmir samt i nordöst långtgående frihet att gripa individer, använda våld och förstöra egendom. En kommission som tillsatts för att utreda användningen av lagen rekommenderade 2005 att den skulle dras tillbaka. Hittills har dock detta inte skett. Under 2007 har andelen rapporterade övergrepp i Jammu och Kashmir sjunkit något, troligen till följd av en generell minskning av våldsdåd i

delstaten. I delstaten Chhattisgarh i östra Indien anklagas polis och paramilitära grupper för att ha dödat tolv adivasis (stamfolk) i samband med strider med naxalitgerillan i Santoshpur. Lokala myndigheter bestrider uppgifterna och uppger att de dödade tillhör den maoistiska naxalitgerillan. Händelsen har ännu inte utretts.

Några delstater har antagit egna lagar kopplade till konflikter. Chhattisgarh antog 2005 Chhattisgarh Special Public Safety Act (CSPSA). Lagen har kritiserats av enskilda organisationer som anser att lagen ger myndigheterna i delstaten alltför långtgående friheter.

Det finns inga uppgifter om att regeringen skulle sanktionera försvinnanden, politiska mord eller avrättningar utan föregående rättsligt förfarande. Försvinnanden förekommer emellertid i alla de delar av Indien som präglas av politiska oroligheter.

Trots att bekännelser framtvingade under tortyr inte får användas som bevis i domstol förekommer det uppgifter från olika delar av Indien om att häktade och fängslade torteras.

Även uppgifter om sexuella övergrepp och rån av gripna eller fängslade personer förekommer. Efter en lagändring 2005 är det förbjudet att arresteras en kvinna efter solnedgången såvida inte särskilda skäl föreligger. Fängelserna är kraftigt överbelagda och det råder stor brist på mat och mediciner. Den nationella överbeläggningen uppgår till 41 procent enligt den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (National Human Commission Rights, NHRC) men varierar i olika delstater. I Delhi, där situationen uppges vara värst, är siffran 229 procent. Dödsfall bland gripna och fängslade personer är inte ovanliga. För att komma till rätta med problemet har NHRC utfärdat riktlinjer som anger att alla dödsfall i häkten och fängelser ska rapporteras till NHRC tillsammans med läkarutlåtande om orsaken till dödsfallet. De nationella säkerhetsstyrkorna har inte skyldighet att rapportera dödsfall för personer som tagits i förvar vare sig i Jammu och Kashmir eller i de nordöstra staterna och gör det inte heller.

4. Dödsstraff

Enligt artikel 21 i konstitutionen får en person berövas livet om det sker på laglig grund. Flera lagar föreskriver dödsstraff. Enligt den indiska strafflagen kan elva former av brott leda till dödsstraff. Bland dessa märks mord, kidnappning mot lösensumma och uppror mot regeringen. Därtill finns en rad speciallagar som har dödsstraff i straffskalan, såsom *the Army Act* från 1950, *the Air Force Act* från 1950, *the Navy Act* från 1956, *the Commission of Sati Act* från 1987 (brudbränning), *the Narcotics, Drugs and Psychotropic Substances*

(*Amendment*) Act från 1988 och the *Scheduled Caste and Scheduled Tribes (Prevention of Atrocities) Act* från 1989. Enligt rättspraxis skall dödsstraffet bara utdömas i sällsynta undantagsfall, "the rarest of rare cases". Det vanligaste straffet för mord är livstids fängelse. I november 2007 röstade Indien emot en resolution i FN:s generalförsamling som syftade till ett moratorium för dödstraff.

Trots kravet på att domar måste avkunnas offentligt finns ingen officiell statistik över antalet dödsdomar. Enligt indiska media har uppskattningsvis 400 personer dömts till dödsstraff i olika instanser. Fyrtio till femtio personer uppges ha lämnat in en nådeansökan till presidenten, som har rätt att benåda dödsdömda. I praktiken konsulteras alltid regeringen i nådärenden.

Den indiska regeringen publicerar inte statistik om dödsstraffets verkställande. Indiska media gör gällande att 55 personer har avrättats sedan självständigheten 1947. I augusti 2004 avrättades en man genom hängning. Det var den första, kända avrättningen sedan 1997. Debatten om dödsstraffet är livlig i media och opinionen är delad.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Regeringen införde under 1980-talet ett antal säkerhetslagar i syfte att komma till rätta med självständighetsrörelser i olika delar av landet, framförallt i Jammu och Kashmir. För närvarande finns ett femtontal indiska lagar som behandlar terroristbrott. Därtill finns ytterligare terroristlagstiftning på delstatsnivå. Dessa lagar tillämpas ofta för att gripa misstänkta orosstiftare. Kännetecknande för lagarna är att det ställs lägre krav på bevisning för att få en person fälld för brott. Lagarna ger också utrymme för godtyckliga frihetsberövanden.

Den mest kända lagen är *Terrorist and Disruptive Activities Act* (TADA) som upphörde att gälla 1995 efter utbredd kritik om att den stod i strid med mänskliga rättigheter. Trots detta sitter fortfarande tusentals människor som dömts enligt denna lag i fängelse. 1997 beslutade regeringen att varje sådant fall skulle undersökas. Få har dock hittills släppts som en följd av detta.

I *Unlawful Activities Prevention Act* (UAPA) återfinns bland annat den rättsliga definitionen av terrorism och avsnitt rörande finansiering av terrorism. Människorättsorganisationer är kritiska mot UAPA då de anser att lagen ger utrymme för godtyckliga frihetsberövanden. Även den tidigare nämnda *Armed Forces Special Powers Act* har lett till godtyckliga frihetsberövanden.

Medborgarna kan röra sig fritt i landet, med undantag för området i nordöst där flera delstater är betecknade som skyddsområden "restricted areas". Enligt passlagen från 1967 kan medborgare vägras pass om det finns misstanke om

att personen kan komma att bedriva verksamhet utomlands som skadar Indiens suveränitet och integritet.

Regeringen tillämpar inte utvisning av sina egna medborgare och man kan emigrera utan restriktioner.

I samband med upprättandet i mars 2007 av en så kallad särskild ekonomisk zon (SEZ), ett område med mer liberala skatte- och anställningsregler, i byn Nandigram i västra Indiens sattes polis in för att skingra en protest mot planerna på att beslagta land för att kunna etablera zonen. Polisen öppnade eld mot demonstranterna och dödade 14 personer.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Indiens författning föreskriver ett från den verkställande makten självständigt och oberoende domstolsväsende, och landets rättssystemet är, generellt sett, relativt välutvecklat. Anklagelser om att domstolar påverkats av politiska överväganden förekommer emellertid ofta, framförallt i mål som har med den nationella säkerheten att göra, och i domstolar på lägre nivå. Domarna i Högsta domstolen utses av presidenten på premiärministerns rekommendation. Delstatsregeringarna utser domare till distriktsdomstolarna. Särskilda militärdomstolar finns för militären.

Domstolarna garanterar formellt rätten till en rättvis rättegång. De är emellertid extremt överbelastade och underbemannade vilket innebär att många väntar på rättegång i häkten och fängelser - ibland i årtal. Enligt NHRC är cirka 70 procent av de frihetsberövade i landet häktade i avvaktan på rättegång. Vissa tillbringar mer tid i häktet än vad straffet för det misstänkta brottet anger. I syfte att skynda på processen och komma tillrätta med alla brottmål som ännu ej har avgjorts har så kallade ”snabb-domstolar” inrättats runt om i landet.

Under 2005 beslutade regeringen även om en ändring i "Brottsbalken", *Criminal Procedure Code*, som bland annat innebär att icke dömda frihetsberövade personer, anklagade för brott som inte har dödsstraff i straffskalan, ska frigges om de har suttit inlåsta mer än hälften av den föreskrivna straffperioden för brottet. Debatten kring lagändringen har varit stor. Kritik har riktas mot att detta endast är en kosmetisk lösning som inte angriper de underliggande problemen. Kritiker menar att det som behövs är en grundläggande reform av rättsväsendet som garanterar en rättvis rättegång inom en rimlig tid. Användandet av förhör genom videokonferens i ”snabb-domstolarna” har även ifrågasatts. Uppgifter gör gällande att advokater inte ges tillfälle att delta vid förhören. Vidare uppges att hot och påtryckningar använts mot misstänkta under dessa videokonferensförhör.

Det förekommer uppgifter om korruption även inom rättsväsendet. Högsta domstolens ordförande uttalade i början av 2002 att 20 procent av domarkåren är korrupt. Han konstaterade samtidigt att det var svårt att göra något åt detta eftersom det är en mycket omständlig procedur att avsätta en domare. Regeringen lade under hösten 2006 fram ett nytt lagförslag, *Judges Inquiry Bill*, i parlamentet som innebär ökade möjligheter att avsätta en domare som misskött sig. Enligt lagförslaget ska ett juridiskt råd (*National Judicial Council, NJC*) inrättas vars mandat blir att efter anmälan från individer granska fall där domare uppges ha begått tjänstefel. Om en domare anses skyldig ska han/hon tvingas avgå. Vid 2007 års utgång behandlades frågan alltjämt av indiska parlamentet.

Lagen om brottmålsprocesser föreskriver att domstolsförhandlingen i huvudsak skall vara offentlig. Undantagen gäller om det som behandlas är av sekretesskaraktär eller gäller den nationella säkerheten. Domar måste avkunnas offentligt.

Kvinnor och män har formellt lika tillgång till rättsväsendet. Kvinnor och fattiga människor har på grund av svagare ekonomisk, politisk och social ställning i realiteten svårare att få sin sak prövad i domstol.

Lägsta straffbarhetsålder är 7 år. Mellan 7 och 16 års ålder gäller särskilda regler och från 16 år likställs personen med en vuxen. År 2000 antogs en ny lag, *Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act*, för att öka skyddet för barn och ungdomar som är föremål för en rättslig prövning samt för utsatta barn som behöver särskilt skydd och behandling. Lagen stipulerar till exempel att ungdomar som arresteras ska omhändertas av en speciell ungdomsenhet vid polisen, att vårdnadshavare alltid ska informeras om arresteringen samt att lokala myndigheter kan besluta att placera barn och ungdomar på särskilda institutioner istället för i fängelse.

Polisen anklagas ofta för att vara oprofessionell, korrupt och politiserad. Den lag från 1861 som reglerar polisen anses vara förlegad och bidrar till att skapa utrymme för maktmissbruk och politiskt inflytande över polisen. År 1977 utsåg regeringen en nationell kommission som skulle se över polisens roll och prestation. Kommissionen pekade på allvarliga brister och föreslog en omfattande reform av polisen för att främja upprätthållande av lag och ordning. Sedan dess har diskussioner pågått men ingen reform har genomförts. I syfte att skynda på processen beordrade Högsta domstolen under 2006 regeringen och delstatsregeringarna att vidta en rad åtgärder för att göra polisen mer oberoende från politiskt inflytande, mer professionell och ansvarfull gentemot medborgarna. Omkring sju delstater lever dock fortfarande inte upp till Högsta domstolens krav.

Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter (NHRC) bildades 1993. Dess mandat omfattar, med vissa begränsningar, rätten att utreda anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna (MR), intervensera i domstolsärenden som inkluderar påstådda brott mot de mänskliga rättigheterna, göra översyn över huruvida ny lagstiftning stämmer överens med konstitutionen och de internationella konventionerna på MR-området som Indien anslutit sig till. Vidare kan NHRC göra särskilda rekommendationer till parlamentet och andra myndigheter samt utföra aktiviteter inom utbildning på MR-området. En av NHRC:s begränsningar är att kommissionen inte har rätt att undersöka övergrepp som begås av militären. NHRC har även små möjligheter att driva enskilda ärenden till åtal. Under perioden april 2004 till mars 2005 mottog NHRC 74 401 anmälningar. Under 2007 beräknar man komma upp i närmare 95 000 anmälningar. I 17 av 28 delstater finns liknande MR-kommissioner. Kvaliteten på dessa varierar men en gemensam nämnare är att de saknar tillräckliga resurser.

En kommitté för daliter och stamfolk (National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes) och en kommitté för kvinnofrågor (National Commission for Women) bildades 1992 liksom en kommission för minoriteter (National Commission for Minorities). Samtliga ordförande i dessa kommissioner är medlemmar i NHRC. Dessa kommissioner för en ganska anonym tillvaro och har inte alls varit lika framgångsrika i att driva frågor om mänskliga rättigheter som NHRC. En kommission för barns rättigheter har etablerats under 2007.

7. Straffrihet

Straffrihet föreligger för medlemmar av polis och säkerhetsstyrkorna enligt flera speciallagar. Därtill har det från vissa regioner rapporterats en underlåtenhet från polis och rättsväsende att ingripa i attacker mot religiösa minoriteter. Den planerade polisreformen väntas leda till ökat ansvarsutkrävande och kontroll av polisen.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet med mera

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna yttrande-, tryck- mötes- och religionsfrihet. Samhällelig debatt i media och på annat sätt, till exempel genom seminarier förekommer i stor omfattning. Demonstrationer är vanliga.

Indien är ett av de länder som har flest nyhetsmedier i världen. Mer än hundra kommersiella TV-stationer sänder program på engelska, hindi och ett stort

antal av de andra språk som talas i Indien. Den indiska pressen, framför allt den engelskspråkiga, har ambitionen att syna statsmakten. Media drar sig inte för att kritisera regeringen och påtala brott mot mänskliga rättigheter. Regeringen kan emellertid förbjuda publikation av "känsligt" material med stöd av the *Official Secrets Act* och ibland har denna lag tillämpats ganska vidsträckt. Under 2007 har några fall av inskränkningar av yttrandefriheten förekommit. I oktober stängdes tillfälligt två tv-kanaler i delstaten Gujarat. Kanalerna hade strax innan stängningen visat ett reportage där delstatens premiärminister N Modi utpekades som ansvarig för blodiga sammanstötningar mellan muslimer och hinduer 2002.

Övergripping mot journalister förekommer, i synnerhet i Jammu och Kashmir och de nordöstra staterna. Inte sällan rapporteras om att journalister hotas av olika partier, militanta självständighetsrörelser eller av den organiserade brottsligheten. I maj 2007 brändes tidningen Dinakarans lokaler i Madurai i sydöstra Indien ner av supportrar till en ledande politiker. Den aktuella politikern hade i en opinionsundersökning som publicerats i Dinakaran givits mycket svagt stöd bland väljarna. I attacken dödades tre anställda på tidningen. Den svåra arbetssituationen för många journalister riskerar i vissa fall att leda till självcensur.

Det förekommer att regeringen förbjuder viss litteratur med motivet att den kan leda till våld mellan folkgrupper. Ett exempel på en sådan bok är Salman Rushdies *Satansverserna*. Under 2007 tvingades författarinnan Taslima Nasreen lämna Kolkata efter att massiva protester från muslimska organisationer mot en av hennes böcker övergått i kravaller och införande av utgångsförbud. Utrikesminister Pranab Mukherjee meddelade vid ett tal till det indiska parlamentet den 28 november att den indiska regeringen avsåg att skydda Nasreen men uppmanade henne att avstå från uttalanden som kunde sår folkets känslor. Den 30 november meddelade Nasreen att hon uppmanat sin indiske förläggare att stryka de delar av boken "Dwikhandita" som kunde anses stötande för muslimska grupper.

Användning av internet är inte inskränkt av staten. Tillgången växer snabbt och uppmuntras av regeringen.

Filmer genomgår censurprövning innan de får visas på biograferna. Det har hänt att filmer förbjudits då de ansetts kränkande för enskilda grupper. Delstatsregeringen i Uttar Pradesh förbjöd i november 2007 all vidare visning av filmen "Aaja Nachle". Bakgrunden var att en sång som framfördes i filmen ansågs vara stötande för daliter. Förbudet lyftes sedan filmens producent lovat att klippa bort de delar av filmen som upplevdes som stötande.

Rätten att utöva sin religion respekteras generellt. Enskilda delstater har dock infört lagar som begränsar möjligheterna att konvertera.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Indien är en federal, demokratisk republik med parlamentariskt styrelsesätt. Indien brukar kallas världens största demokrati. Parlamentet utgör den lagstiftande församlingen och består av två kamrar Lok Sabha (folkkammaren) med 545 ledamöter och Rajya Sabha (delstatsförsamlingen) med 250 ledamöter. Parlamentsval hålls vart femte år såvida inte parlamentet upplöses tidigare. Delstatsregeringarna väljs med regelbundna intervaller.

Det finns ett stort antal politiska partier. Sedan valet 2004 styrs landet av en koalitionsregering som leds av Kongresspartiet. Det ledande oppositionspartiet är Bharatiya Janata Party (BJP), tillika regeringsparti fram till valet 2004.

Presidenten är statschef och innehar formellt även den verkställande makten. I praktiken är rollen övervägande ceremoniell. I realiteten innehas större delen av den verkställande makten av regeringen, som leds av en premiärminister.

Indien består av 28 delstater och sju unionsterritorier. Delstaterna har huvudansvaret för att upprätthålla lag och ordning, men centralregeringen tillhandahåller råd och kan ge stöd genom användandet av paramilitära trupper. Centralregeringen har, tillsammans med presidenten, också möjlighet att tillfälligt ta över kontrollen i en delstat som inte klarar av att upprätthålla lag och ordning. De paramilitära styrkorna, liksom säkerhets- och informationsbyråer och den nationella polisstyrkan, lyder under inrikesministern. De väpnade styrkorna lyder under civil administration.

Sedan 1992 har en decentraliseringsprocess inletts som innebär att delstatsregeringarnas ansvar för ekonomisk utveckling och sociala frågor överförs till så kallade Panchayati Raj-institutioner på bynivå och "Urban Local Bodies" i städer. För närvarande finns tre miljoner valda panchayatföreträdare på distrikts-, block- och bynivå. Processen att överföra makten till dessa lokala institutioner går olika snabbt i olika delstater. En stor utmaning är att de sällan har tillräcklig kapacitet eller får tillräckliga resurser från delstatsregeringen för att klara sina uppdrag.

Kvinnor har enligt lag samma politiska rättigheter som män. Sedan 1996 har olika försök gjorts att tillförsäkra kvinnor en tredjedel av platserna i parlamentet samt på delstats- och lokal nivå. Förslaget har överlämnats till parlamentet flera gånger, inklusive olika kompromissförslag, men politisk majoritet har ännu inte kunnat nås. Det bör noteras att reformen har

genomförts på bynivå (Panchayat) med goda resultat. I de båda parlamentskamrarna är för närvarande 74 av 785 ledamöter kvinnor, det vill säga 10 procent. 10 av 79 regeringsmedlemmar är kvinnor.

Det indiska politiska livet på nationell, såväl som delstatsnivå, är livligt och fungerar vanligen i god demokratisk anda. Det rapporteras dock om tveksamma affärer där personer i maktposition utnyttjar sin ställning eller försöker skada politiska motståndare på olaglig väg. Därtill förekommer en hel del korruption och nepotism. Detta diskuteras och debatteras öppet i media och vållar ofta demonstrationer och andra offentliga missnöjesyttringar.

I maj 2005 antog parlamentet en lag om allmänhetens rätt till insyn, *Right to Information Act*, som innebär utökade möjligheter för medborgarna att få information och insyn i hur regeringar och myndigheter på central- och delstatsnivå arbetar och vilka underlag som ligger till grund för beslut. Under 2006 har regeringen diskuterat en lagändring som skulle innebära inskränkningar i lagen så att endast viss information skulle lämnas ut till medborgarna. Efter stora protester har regeringen valt att skjuta upp överlämningen av lagändringsförslagen till parlamentet. *Right to Information Act* har inneburit ett viktig förändring som ökat medborgarnas möjlighet till insyn i indiska myndigheters arbete.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetsmarknaden är generellt reglerad till förmån för arbetstagarens skydd. Enligt konstitutionen skall arbetstagarna erhålla skälig lön och ha arbetsförhållanden som möjliggör ett "anständigt liv" med möjligheter att njuta av fritid och kulturella upplevelser. Det finns ett flertal lagar som reglerar minimilöner, arbetstider och säkerhet på arbetsplatsen. Efterlevnaden av arbetsmarknadslagstiftningen är dock bristande, och säkerhets- och hälsoläget på olika arbetsplatser varierar mycket. Såväl centralregeringen som delstatsregeringarna genomför arbetsplatsinspektioner för att kontrollera efterlevnaden. Arbetsplatsinspektörerna är dock överhopade med uppgifter och det förekommer att deras arbete försvåras av nära kontakter mellan arbetsgivare och politiker. Det blir allt vanligare att domstolarna tar upp mål om arbetsskador.

Arbetslösheten i Indien beräknas officiellt till 7,3 procent (år 2000). Över 90 procent av den arbetsföra befolkningen är emellertid sysselsatt i en icke organiserad sektor och har därmed begränsat socialt skydd. Många är

småbrukare eller har periodvisa arbeten och begränsade inkomster. Regeringen införde 2005 en 100-dagars arbetsgaranti per familj.

Beträffande ILO:s centrala konventioner gäller följande:

- Förbud mot tvångsarbete (konventionerna nr 29 och 105). Indien har ratificerat båda konventionerna. Tvångsarbete är förbjudet enligt Indiens konstitution och andra speciallagar. Lagarnas efterlevnad varierar emellertid från delstat till delstat och tvångsarbete förekommer. Det uppstår ofta som ett resultat av en skuldsituation där arbetstagaren arbetar av en skuld (sin egen eller en familjemedlems) till en utlånare/arbetsgivare. Delstatsregeringarna tillhandahåller ett ekonomiskt bidrag för rehabilitering av de arbetare som kommit ur tvångsarbete. Arbetsförhållanden för många hushållsanställda är ibland så svåra att de kan betraktas som tvångsarbete. Många barn tvångsarbetar för att kunna betala av familjens skulder.

- Förbud mot barnarbete (konventionerna nr 138 och 182). Indien har inte ratificerat någon av konventionerna. Generellt är arbete tillåtet från 14 år, med vissa inskränkningar (barn under 16 år får inte anställas vid arbetsplatser där fara för deras hälsa föreligger.) Under hösten 2006 har regeringen antagit en ny lag som även förbjuder hushållsarbete och arbete inom hotell och restauranger för barn under 14 år. Enligt lagen är regeringen skyldig att få bort de barn under 14 som arbetar i hushåll eller restauranger, förse dessa med rehabilitering och döma arbetsgivarna. Flera mänskliga rättighets-organisationer betonar behovet av att ta fram en rehabiliteringsplan för att undvika en situation där de barn som förlorar sina arbeten blir ännu mer utsatta. Lagen kritiseras av mänskliga rättighets-organisationer för att den inte inkluderar något skydd för barn mellan 14 och 18 år. (Se även rubrik 15).

- Icke-diskriminering i arbetslivet (konventionerna nr 87 och 111). Indien har ratificerat båda konventionerna. Diskriminering i arbetslivet baserat på kastsystemet är förbjudet enligt konstitutionen. Möjligheter till val av yrke styrs emellertid i stor utsträckning av individens sociala bakgrund. Människor från lägre kast arbetar framför allt inom lågbetalda yrken.

- Föreningsfrihet och förhandlingsrätt (konventionerna 87 och 98). Indien har inte ratificerat någon av konventionerna men enligt konstitutionen råder föreningsfrihet. Arbetstagare kan etablera fackföreningar utan tillstånd av myndigheterna. Anställda inom den offentliga sektorn har begränsad strejkrätt på grund av att de har samhällsbärande funktioner. Regeringen har rätt att under vissa förhållanden förbjuda strejker eller att kalla parterna till medling inom vissa centrala samhällssektorer. Kollektiva avtal är tillåtna och används ofta för att fastställa löner och för att lösa arbetsmarknadskonflikter.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Trots flera nationella program för att förbättra hälsovården är tillgången till grundläggande hälsovård begränsad för stora delar av befolkningen. Tillgången till och kvaliteten på hälsovård varierar stort mellan olika delstater och regioner och mellan stad och landsbygd. På statliga sjukhus, särskilt på landsbygden, råder ofta brist på läkare och annan vårdpersonal, liksom brist på mediciner och utrustning. Bristande tillit till den statliga sjukvården har lett till en expansion av privat sjukvård. Även här råder det stora variationer vad gäller kvalitet. Vissa privata inrättningar kan erbjuda mycket avancerad sjukvård medan andra är av undermålig kvalitet.

Stora framsteg har gjorts för att begränsa befolkningstillväxten. Kvinnor föder idag i genomsnitt tre barn jämfört med sex barn på 1970-talet. Antalet barn som vaccineras har ökat och barnadödligheten har minskat. Men det finns en tendens till stagnation i tidigare förbättringar av folkhälsan. Mödradödligheten (540 av 100 000) är lika stor i dag som för 15 år sedan, vilket bland annat beror på bristande förlossnings- och mödravård, vilket i sin tur leder till att många kvinnor föder hemma. Antalet barn som dör före fem år är mycket högt (87 av 1 000) och har endast minskat marginellt på senare år. Hälften av alla barn uppskattas fortfarande lida av näringsbrist. En stor del av befolkningen har inte tillgång till rent vatten och sanitet. Ökad nedsmutsning av vatten, mark och luft, särskilt i städerna, påverkar människors hälsa negativt. Hälsosituationen och tillgången till vård är sämre för utsatta grupper såsom flickor, kvinnor, stamgrupper och lågkastiga.

Hälsosektorns andel av statens totala budget uppskattas till cirka 1 procent av bruttonationalprodukten (BNP) vilket är mycket lågt i jämförelse med andra länder. Privata utgifter för hälsovård är flera gånger större än de offentliga. Sammantaget beräknas de privata och offentliga utgifterna för hälsovård uppgå till 5 procent av BNP. Enligt regeringsprogrammet, "*National Common Minimum Programme*", ska offentliga utgifter till hälsosektorn öka till 2-3 procent av BNP. Planerna på en decentraliserad hälsovård har inte genomförts fullt ut.

12. Rätten till utbildning

Flera initiativ har tagits de senare åren för att förbättra utbildningen i landet. Detta har lett till att betydligt fler barn går i skolan och att andelen flickor som går i skolan har ökat. Läskunnigheten har stigit från 49 procent 1990 till 61 procent (2003). I den nya femårsplanen för 2008-2012 har regeringen satt upp som mål att 85 procent av befolkningen ska vara läskunniga vid femårsplanens slut. Enligt ett tillägg i konstitutionen 2002 skall regeringen tillhandahålla

kostnadsfri och allmän grundläggande skolgång. I syfte att göra skolan mer attraktiv och förbättra näringsituationen för barnen har regeringen infört ett gratis mål mat om dagen i skolorna. Den statliga budgeten för utbildningssektorn uppgår till 4.1 procent av BNP.

Enligt officiella uppgifter går 82.5 procent av alla barn i åldern 6-14 år i skolan. Det råder stora skillnader vad gäller tillgång till och kvalitet på undervisning mellan olika delstater och regioner, men generellt är kvaliteten i de statliga skolorna låg. Bristen på kvalificerade lärare och relevanta läromedel är stor. Lokalerna är ofta i dåligt skick. Många skolor saknar toaletter och vatten. Antalet flickor som går i skolan är fortfarande betydligt lägre än antalet pojkar. Barn från lägre kast, stamgrupper, gatubarn, flyktingbarn och handikappade har generellt sämre tillgång till utbildning. Antalet barn, särskilt flickor, som hoppar av skolan är högt.

Högre utbildning håller generellt god internationell standard och antalet inskrivna på universitet och högskolor ökar konstant. Indien är ledande inom vissa områden som till exempel informationsteknologi.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Under de senaste tio åren har tillväxten varit god i Indien. Detta har haft en positiv inverkan på många människors liv och möjligheter, särskilt i städerna. Det finns en växande medelklass som består av uppskattningsvis 200-300 miljoner människor. Fattigdomen har minskat med cirka en procent per år enligt Världsbankens beräkningsmodell (1 USD per dag). Fortfarande lever emellertid en tredjedel av befolkningen (runt 390 miljoner människor) på en inkomst som understiger 1 USD om dagen. Mer än var fjärde indier (260-290 miljoner människor) lever under fattigdomstrecket enligt den nationella fattigdomsgränsen vilken baseras på hushållskonsumtion. Cirka 80 procent av indierna lever på mindre än 2 USD per dag. Mer än två hundra miljoner indier, särskilt kvinnor, barn, lågkastiga och stamfolk lider av undernäring och kronisk felnäring. Rapportören menar att det fortfarande förekommer att människor dör av svält och att cirka två miljoner barn dör varje år som ett resultat av allvarlig undernäring och sjukdomar som går att förhindra. Indien innehar plats 128 av 177 i 2006 års Human Development Index.

Den stora majoriteten av de fattiga bor på landsbygden eller i städernas slumområden. Många har begränsad tillgång till mat, rent vatten, hälsovård eller utbildning. Det finns ett starkt samband mellan utsatthet och social identitet som kön, etnicitet, kast och handikapp och det råder stora skillnader i utveckling mellan delstater och regioner i landet. Återkommande naturkatastrofer såsom översvämningar, torka och jordbävningar får varje år

förödande konsekvenser för många människor, särskilt de fattiga. Delstaterna har olika förutsättningar att bekämpa fattigdomen i termer av institutionell kapacitet och ekonomiska resurser.

Den nationella regeringen har tagit flera viktiga steg för att bekämpa fattigdomen. I regeringsprogrammet, *National Common Minimum Programme* från maj 2004, fastslås bland annat att en särskild satsning ska göras på landsbygden där majoriteten av de fattiga bor. Andra frågor som ska ges prioritet är jordbruksutveckling, utbildning och hälsa liksom situationen för kvinnor, barn, äldre kast och ursprungsbefolkning. Genomförandet av femårsplanen pågår, men enligt den nationella planeringskommissionen kommer flera av målen inte kunna uppnås inom den angivna tidsramen. Det finns många program riktade till utsatta grupper. Trots goda föresatser påverkas inte sällan effektiviteten av ineffektiva förvaltningsstrukturer och bristande kapacitet och befogenheter på lokal nivå.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Diskriminering mot kvinnor är förbjudet enligt lag men djupt rotade sociala och kulturella traditioner ger kvinnan en underordnad ställning i samhället. Krav på hemgift (trots förbud) och traditioner som ofta bygger på att en dotter lämnar föräldrahemmet vid giftermål medan en son stannar kvar och bidrar till familjens försörjning, har resulterat i att döttrar inte sällan betraktas som mindre attraktiva än söner. Många flickor får därför mindre mat och omsorg än sina bröder, sämre möjligheter att gå i skola och sämre levnadsvillkor. Könsbestämda aborter är förbjudet enligt lag men utgör ett växande problem genom den ökade tillgängligheten till fosterdiagnostik. Enligt 2001 års folkräkning gick det i genomsnitt 933 flickor per 1 000 pojkar. Motsvarande siffra 1991 var 945 per 1 000. De regionala skillnaderna är stora. I Kerala är kvoten i princip jämställd men i till exempel Punjab är motsvarande siffra mindre än 800 per 1 000.

Våld mot kvinnor är utbrett såväl inom hemmet, som utanför. Regeringen är medveten om problemet och vidtar åtgärder för att öka kvinnors skydd. En ny lag mot kvinnomisshandel i hemmet trädde ikraft i oktober 2006. Utöver våld, är även hot om fysiskt eller sexuellt våld eller ekonomiska repressalier straffbara enligt lagen. Lagen garanterar även tak över huvudet för kvinnor som utsatts för våld.

Våldtäkt är förbjudet enligt lag men media rapporterar dagligen om fall. Våldtäktsoffer bemöts ofta av social brännmärkning och mörkertalet uppskattas vara högt.

Dödsfall eller våld förknippat med att mannen och hans familj inte är nöjd med hemgiftens storlek förekommer och har fått uppmärksamhet i samhällsdebatten. Enligt en lagändring 1996 finns en presumtion (skäl för misstanke) för att mannen eller hans släktingar är skyldiga till mord om en kvinna dött i hemmet inom sju år efter giftermålet under förutsättning att man kan bevisa att kvinnan trakasserats av mannen/familjen.

Hedersmord förekommer, främst på landsbygden och i de norra delarna av landet. Handlingen betraktas som mord och är straffbar enligt indisk lag.

Indien är både rekryteringsområde, transitland och destination för handel med kvinnor och barn. Framförallt sker handel av människor inom landet, men det förekommer även internationell handel. Enligt ILO är människohandeln i första hand förenad med utnyttjande av arbetskraft, men även handel för sexuellt utnyttjande förekommer. Kvinnor och barn rekryteras ofta från fattigare områden till större städer och många barn rekryteras från Nepal till bordeller ibland annat Mumbai och Kolkata.

År 1986 instiftades en lag mot handel med kvinnor och barn (*the Prevention of Immoral Trafficking Act -PITA*). PITA kritiserades dock för att bara gälla sexuell handel och utesluta annan människohandel. Tillämpningen av lagen varierar från delstat till delstat men få har dömts under den. Det pågår för närvarande arbete med att se över PITA. Enligt det ändringsförslag som presenterats skall det inte längre vara förbjudet att sälja sex. Istället ska köp av sex (enligt den svenska modellen) och bordellverksamhet kriminaliseras. Detta har dock väckt stor kritik bland prostituerade i Indien som menar att det skulle bidra till att göra dem än mer utsatta. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa människo-handel och kommersiell exploatering av kvinnor och barn samt riktlinjer för rehabilitering av offer. Satsningar har gjorts för att öka kunskapen om människohandel i samhället.

Över två miljoner kvinnor beräknas arbeta inom sexindustrin, av vilka ungefär en fjärdedel beräknas vara minderåriga. Handeln är nära förknippad med annan organiserad brottslighet. Kidnappningar av kvinnor förekommer. Problemet försvåras av att många kvinnor är utbildade, fattiga och inte har kunskap om sina rättigheter. Korruption inom polisen försvårar bekämpningen av människohandel.

Könsstympning eller andra skadliga ingrepp förekommer inte såvitt är känt.

15. Barnets rättigheter

Barn, särskilt flickor, utgör en utsatt grupp i Indien. Barnadödligheten har visserligen minskat på senare år, men är fortfarande omfattande. Nästan hälften av alla barn lider av näringsbrist. Tillgången till hälsovård och skola är begränsad för många (se under rubrik 11 och 12). Flickor och pojkar i vissa delstater, på landsbygden, i slum och tillhörande låga kast- och stambefolkning har sämre möjligheter att åtnjuta sina rättigheter.

Barnarbete är vanligt förekommande. Antalet barn mellan 5-14 år som arbetar uppgår enligt ILO till 11,2 miljoner. Många barn sänds hemifrån för att arbeta då föräldrarna inte har råd att försörja dem. Barnarbete förekommer bland annat inom jordbruket, mattindustrin, skofabriker och silkesindustrin. Ett stort antal barn arbetar som tjänstefolk och enligt ILO arbetar cirka 2 miljoner barn inom hälsovådlig industri till exempel gruvor. Regeringen söker komma tillrätta med problemet genom att ändra lagstiftningen (se under rubrik 10), öka tillgången till undervisning samt genom särskilda program riktade till barn som arbetar. 2004 inleddes ett samarbete mellan regeringen och ILO för att stoppa barnarbete i särskilt hälsovådliga industrier. En särskild myndighet, National Authority for the Elimination of Child Labour, har etablerats i syfte bekämpa barnarbete.

Enligt aktuell indisk lagstiftning är misshandel av barn straffbart om det medför "onödigt fysiskt eller psykiskt lidande". Barn som bor på gatan är särskilt utsatta för våld och övergrepp. Ungefär en halv miljon barn beräknas leva och arbeta på gatorna i Indiens städer.

Barnprostitution samt handel med barn är förbjudna enligt lag, men utgör trots detta allvarliga problem. Det förekommer att barn säljs för att användas i prostitution eller för att utföra andra sysslor såsom hushållshjälp. Dessa barn, i de flesta fall flickor, blir ofta utsatta för våld och sexuella övergrepp.

Barnäktenskap är förbjudna enligt lag (enligt lagen skall flickor vara minst 18 år och pojkar 21), men det förekommer främst i fattiga familjer att yngre tonårsflickor gifts bort.

Konflikten i Jammu och Kashmir och i andra delstater i nordöstra Indien har medfört svåra umbäranden för barn. Barn har blivit föremål för våld, blivit föräldralösa, upplevt trauman, tvångsförflyttats och berövats sin barndom. Majoriteten av internflyktingarna har varit kvinnor och barn. Det finns inga uppgifter om barnsoldater.

Indien har under 2005 tagit fram en ny handlingsplan för barn som i stort bygger på principerna i FN-konventionen om barns rättigheter. En nationell kommission för barn etablerades under 2007. Mänskliga rättighetsorganisationer har dock riktat kritik mot att kommissionen inte anses få någon reell möjlighet att ingripa i fall där barn far illa.

2005 etablerades med stöd av den indiska regeringen, UNICEF med flera en så kallad "Child line", en gratis telefonlinje, öppen dygnet runt, dit barn som far illa kan ringa och få råd och hjälp, inklusive medicinsk rådgivning och tak över huvudet. Telefonlinjen finns i 72 städer runtom i Indien.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Indien är enligt konstitutionen en sekulär stat. Diskriminering på grund av religion, ras, kast, kön eller födelseplats är förbjudet och det finns ett stort antal lagar som syftar till att skydda olika minoriteters rättigheter och att motverka diskriminering. Trots lagstiftningen förekommer omfattande diskriminering särskilt av lågkastiga och stamfolk. Inom dessa grupper är kvinnor och funktionshindrade värst utsatta.

Över 200 miljoner indier anses tillhöra daliterna. De diskrimineras på olika sätt i samhället, särskilt på landsbygden och i landets fattigare områden. De bor vanligtvis i en avskild del av byn och får ofta inte komma i kontakt med det övriga samhället. De tillåts ofta inte hämta sitt vatten ur byns gemensamma brunn, besöka tempel eller beröra människor från andra kaster. De har vanligtvis enklare och smutsigare arbeten och sämre tillgång till utbildning och sjukvård. Regeringen har infört kvoteringsystem för daliter och lågkastiga i syfte att dessa skall få tillgång till högre utbildning och arbeten inom den offentliga sektorn. Besluten är omdebatterade.

Stamfolk är särskilt utsatta. I förhållande till många andra grupper i samhället har de sämre hälsa, lägre utbildning, högre andel arbetslösa, högre skuldsättning och sämre bostadsförhållanden. Under 2006 presenterade regeringen ett utkast till nationell policy för stamfolkets utveckling. Det inkluderar en rad frågor inklusive land, sysselsättning, förflyttning, rehabilitering, utbildning och andra rättighetsfrågor.

Det indiska samhället består av många olika religiösa och etniska grupper som i stort lever i fredlig samvaro, ofta på samma gata. Tidvis förekommer emellertid religiöst betingat våld. Ett uppmärksammat fall är övergreppet mot framförallt muslimer i Gujarat 2002 då över ett tusen personer, inklusive kvinnor och barn, dödades i upplopp. Upprinnelsen var en hämndaktion efter att hindu-

nationalistiska sympatisörer hade omkommit i en brand på ett tåg. Hindu-nationalisterna anklagade muslimska grupper för att ligga bakom branden. Sedan dess har omfattande kritik riktats mot rättsväsendets förmåga att skipa rättvisa. 2006 skedde en viss omsvängning, bland annat flyttades rättegångarna till en annan delstat och flera personer dömdes för inblandning i dåden.

Diskriminering förekommer även mot muslimska grupper i Indien. I november 2006 presenterades den så kallade Sachar-rapporten som redogjorde för den muslimska minoritetens ställning i Indien. Muslimer utgör omkring 10 procent av befolkningen men är underrepresenterade i såväl den privata som den offentliga sektorn. Enligt rapporten är utbildningsnivån bland indiska muslimer mycket lägre än i flera andra grupper i landet. I rapporten presenterades ett antal rekommendationer för att stärka muslimers ställning i arbetslivet, framförallt genom stora utbildningssatsningar.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexuella handlingar är straffbara enligt indisk lag. Regeringen har beslutat att tillsätta en arbetsgrupp under det nationella aids-programmet som ur ett hiv-förebyggande perspektiv ska se över de lagar som rör homosexuella, narkomaner och prostituerade. I dagsläget stödjer den indiska staten hiv-förebyggande insatser för homo- och bisexuella samt transgrupper (HBT). Detta arbete försvåras av den rådande lagstiftningen. Det förekommer uppgifter om att HBT-personer utsätts för hot och förföljelser även av polisen.

18 Flyktingars rättigheter

På grund av politisk instabilitet i regionen har många människor flytt till Indien. Enligt UNHCR finns det i Indien cirka 165 000 flyktingar främst från Kina, Sri Lanka, Afghanistan, Burma och Iran.

Indien har även ett stort antal internflyktingar som av mänskliga rättighetsorganisationer uppskattas till ungefär 600 000 personer. De flesta av dem har flytt från oroligheter i de nordöstra delarna av landet samt från Jammu och Kashmir.

Indien har inte ratificerat flyktingkonventionen och saknar lagstiftning på flyktingområdet. Därmed finns inget formellt skydd för flyktingar. Beslut om skydd och assistans baseras på politiska och administrativa beslut av regeringen. UNHCR har inte erkänts som internationell organisation, utan verkar inom ramen för UNDP.

Indien har accepterat vissa flyktinggrupper och tillåtit att de stannar i landet. Regeringen bistår generellt inte dessa flyktingar utan de får klara sig själva. De har ofta rätt till sjukvård och undervisning för sina barn, men många lever i slumområden där tillgången till offentlig service är begränsad.

I vissa delar av landet finns flyktingläger. I Tamil Nadu bor tamilska flyktingar från Sri Lanka och i nordöst finns flyktingläger för burmesiska flyktingar. I Dharamsala i norra Indien och i andra enklaver runt om i landet lever ett stort antal tibetanska flyktingar, inklusive en exilregering ledd av Dalai Lama. I övrigt bor flyktingarna främst i de större städerna.

19. Funktionshindrades rättigheter

Personer med funktionshinder har en mycket svår situation. Tillgången till utbildning, hälsovård och arbetstillfällen är begränsad, och många personer med funktionshinder utsätts för omfattande social- och samhällelig diskriminering. År 1995 antog regeringen en lag, *Persons with Disability Act*, som stadgar lika möjligheter för funktionshindrade i samhället och garanterar dem tre procent av arbetstillfällena inom den offentliga sektorn. Efterlevnaden av lagen är dock bristfällig.

Regeringen satsar få resurser på funktionshindrade. Det är framförallt frivilligorganisationer som sköter omvårdnad, rehabilitering och stöd. Det finns få offentliga institutioner för funktionshindrade och de som finns är ofta kraftigt överbelagda och saknar tillräckliga resurser.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Konstitutionen tillförsäkrar medborgarna rätten att bilda föreningar och det finns en stor mängd lokala organisationer som arbetar med frågor rörande de mänskliga rättigheterna. Det förekommer dialog mellan regering och organisationer. Organisationerna får i allmänhet publicera sitt material utan inblandning från myndigheterna. Det förekommer dock försök att påverka organisationers arbete. En domstol i södra Indien utfärdade en arresteringsorder för sju anställda vid en holländsk enskild organisation som rapporterat om kränkningar av mänskliga rättigheter i arbetslivet. Arresteringsordern rörde misstankar om IT-brott, förtal och rasism. Det finns flera rapporter om hot mot representanter för organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter. Under 2007 hotades till exempel Dr Lenin Rahguvanshi, en ledande aktivist för

kastlösas rättigheter, till livet av individer med kopplingar till högkastiga grupper i Uttar Pradesh.

För att kunna verka i Indien måste varje organisation vara registrerad. Olika delstater har olika lagar och regler för hur detta ska gå till. På vissa ställen i Indien är det omständligt att registrera sig. För att ta emot donationer från utlandet krävs även att organisationen är registrerad under *Foreign Contribution Registration Act*. Därutöver krävs att bilaterala givare söker tillstånd från Finansministeriet för att stödja enskilda projekt. Under 2006 presenterade regeringen ett utkast till en nationell policy för det civila samhället. Policyn syftar till att främja det civila samhällets roll i Indiens utveckling, underlätta legitim mobilisering av resurser, främja transparanta och ansvarsfulla system och stärka samarbetet mellan det civila samhället och regeringen. Enligt utkastet ska regeringen se över möjligheter att underlätta registrering samt förenkla rutiner för att ta del av utländskt stöd. En del frivilligorganisationer i Indien har uttryckt oro över vilka konsekvenser lagen kan få. Det finns farhågor att den ska kunna användas för att begränsa utrymmet för frivilligorganisationers arbete. Lagen har dock inte behandlats av indiska parlamentet ännu.

Under senare år har representanter för internationella organisationer och journalister som arbetar med frågor rörande mänskliga rättigheter i vissa fall vägrats visum till Indien eller drabbats av orimligt långa handläggningstider på upp till två år.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Flera FN-organ såsom UNDP, UNICEF, UNAIDS, UNIFEM bedriver verksamhet i Indien i syfte att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. Sverige bedriver utvecklingssamarbete med Indien sedan 1950-talet. Det övergripande målet för det svenska utvecklingssamarbetet med Indien är att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Utvecklingssamarbetet är inriktat på tekniskt samarbete inom områdena demokrati och mänskliga rättigheter, miljöskydd samt vetenskapligt samarbete inom områden som gynnar fattiga.

Sverige stödjer flera indiska organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter samt partnerskap mellan svenska och indiska institutioner och enskilda organisationer inom områdena sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, hiv/aids samt barns och kvinnors hälsa. Sverige ger även stöd till det civila samhället i Indien via svenska enskilda organisationer med verksamhet i Indien samt via FN och Europeiska kommissionen.

EU har gjort insatser på mänskliga rättighetsområdet i Indien genom *European Initiative for Democracy and Human Rights* (EIDHR), till exempel inom utbildning och genom informationskampanjer. Man har också genomfört projekt för att främja människors deltagande i lokala beslutsprocesser. EU gör även insatser för att förebygga och rehabilitera tortyroffer, motverka rasism och främlingsfientlighet samt skydda minoriteter och stamfolk. Under 2007 hölls en EU-Indien konferens om minoriteters rättigheter.